

Az „europaizálódás” legfőbb előnye elsősorban nem anyagi természetű, inkább a ráhatásban jelentkezik. A szélsőséges megoldások helyett a közmegegyezés felé visz, a döntéseket jó irányba tereli. A tudomány feladata a megismerés, nem a világ közvetlen, forradalmi átformálása. A direktben politizáló közgazdaságtan nem tűnt el, csak átalakult, ruhát cserélt. Hol a tömeges magánosítás, hol a fenntarthatatlan állampénzügyeket eredményező kiegyensúlyozatlan növekedés, hol az ódivatú osztozkodás, hol meg az unortodoxia formájában.

A természettudományokban a matematikai módszerek értelemszerű és hasznos alkalmazása mellett a tapasztalat, a kísérlet és a műteti eredmény visszacsatolásra kerül, és módosíthatja, sőt módosítja is az elméletet. Ez utóbbi a főáramú közgazdaságtanban a paradigma szintjén van kizárva. A közgazdasági elemzés tudományosságának egyetlen vagy fő kritériumává nem válhat az, hogy az formális, matematikai nyelven legyen előadva.

Ezek a megállapítások, amelyeket – közel szó szerint – Csaba László új könyvéből vettem, a szerzőnek főként a nemzetközi és hazai közgazdasági irodalom kivételesen széles körű ismeretén, annak gondos értékelésén, továbbá fáradságot nem ismerő kutatómunkáján alapulnak. Csak kis töredékét képezik a könyvből olvasható több tucatra rúgó, és hasonlóan lényegbevágó megállapításoknak. A szerző eddig publikált, nem is kisszámú könyvei közül ez a legjobb, a legbátrabb hangvételű, és talán a leginkább aktuális és tanulságos.

Erdős Tibor
az MTA rendes tagja, a magyar Közgazdasági Társaság volt elnöke

A szerző legújabb kötetében is számos, nem közhelyes gondolatot fogalmaz meg – kritikus szemmel a gazdasági szakmai irodalomra támaszkodva. Ezek az európai gazdaságpolitika megértéséhez lényeges és hasznos új szempontokkal járulnak hozzá. A kötet, különösen a posztkommunista országok gazdaságfejlesztéséről átfogó és kiegyensúlyozott elemzést kínál az olvasónak.

Kopits György
Woodrow Wilson Center (Washington), az MTA külső tagja

A mintegy 250 oldal terjedelmű kötet célja, hogy a világ közgazdaságtanában folyó viták bemutatásával, elemzésével és a tanulságoknak az európai uniós országokra történő alkalmazásával elősegítse a jelenleginél jobb kézikönyvek és tananyagok kialakítását, illetve hogy maga is ebben a minőségben szolgáljon MA és PhD szinten. A kötet bevezetőből és négy fő részből áll. Az első fő rész a világ főáramában megindult önvizsgálatot és a módszertani pluralizmus újjáéledését mutatja be, s ebből konkrét javaslatokat fogalmaz meg a tananyagfejlesztésre. Mindenekelőtt a nemzetgazdasági folyamatok globális beágyazását és a pénzügyek beépítését sürgeti.

A második rész alkalmazza ezt a közelítést, méghozzá a kontinentális európai szociális piacgazdaságra. Egybeveti ennek elméletét a német gyakorlattal és a jóléti állami törekvésekkel, és bemutatja, hogy e kérdés tanulmányozása miként járulhat hozzá az intézményi közelítés megújításához.

A harmadik fő rész a rendszerváltozás negyedszázados tapasztalatait és tanulságait vizsgálja. Arra keresi a választ, hogy milyen alapon és mi minősíthető sikernek, illetve kudarcnak, továbbá hogy az elméleti fölismerések gyakorlati hasznosulásának milyen előfeltételei vannak a szakmában és a társadalomban.

Végül a negyedik rész azt vizsgálja, hogy a rendszerváltoztatás elmélete és gyakorlata milyen hozadékkal jár a világ közgazdaság-tudománya számára. Megállapítja, hogy e sajátos kísérleti laboratórium alkalmat adott a valóságnak a gazdaságelméletbe történő visszacsatolására és számos egyoldalú divat és tévhit meghaladására. A rendszerváltozás tanulságai és a világ más részében kialakuló újító megközelítések üdítő módon összeérnek, ami akár tudományos bizonyítási eljárásnak is tekinthető.

A kötet törekszik a túlságosan technikai eszme-futtatások korlátozására, a nemzetközi folyamatok dokumentálására és a következtetéseknek mind a társtudományokban, mind az oktatásban való hasznosítását lehetővé tevő kifejtésre.

A közgazdaságtudomány forradalmi változások előtt áll; a nemzetgazdaságok soha nem függtek ennyire az európai és a világgazdasági folyamatoktól. Csaba László kitűnő könyve a rendszerváltozás tükrében vizsgálja mindezt. Hallgatóknak és kutatóknak melegen javaslom a kötet tanulmányozását.

Móczár József
az MTA doktora, egyetemi tanár, Budapesti Corvinus Egyetem, Matematikai Közgazdaságtan Tanszék

